

ÉLŐNYELV

„Tudom, hogy bolgár vagyok, de magyarnak érzem magam.”

A székelykevei bolgárok kétnyelvűsége és nyelvcsereje*

2. rész

6. Identitás és nyelvi ideológiák. Több jel is arra mutat, hogy a székelykevei bolgárok nemcsak a magyar nyelv, de bizonyos mértékig a magyar etnikum irányában is asszimilálódtak. Ezt támasztja alá a már idézett 2011. évi népszámlálás keresztábláinak adata, miszerint a mikrorégióban, minden valószínűség szerint elsősorban Székelykeven, 91 személy vallja nemzetiségének a bolgárt, anyanyelvének pedig a magyart. A településen, magyarok és bolgárok között bolgárnak vallják magukat, azonban a tágabb környezetben gyakran a magyarsággal azonosulnak a székelykevei bolgárok. BORBÉLY is felhívja a figyelmet arra, hogy „nyelvcserehelyzetben [...] az anyanyelv kategória használata nem egyértelmű” (2016: 67), ezt a dilemmát fejezi ki az alább idézett adatközlő is:

(23) **A8:** Tudom, hogy bolgár vagyok, de magyarnak érzem magam.

Az alábbi részlet is rámutat az ambivalensnek tűnő népszámlálási adatok hátterére, arra, hogy azok, akik bolgárnak vallják magukat, egyben magyar anyanyelvüként is megjelennek szűkebb és tágabb közösségükben:

(24) **A2:** Mind az unokák, a menyecskék szerbek, s a család nem tud, csak szerbül, s aszontam én nekik, a fiaimnak es, s a menyecskéknek, nem akarom hallani, hogy dedó vagy bábó: nagytata, s ezt felfogták, és egy se szólít másképp, s még nagyon is szeretik, hogy úgy hívnak.

Az adatközlő narratívájából kiderül, hogy az átfogó bolgár identitás mellett jelen van a magyar is, hiszen ragaszkodik hozzá, hogy ennek jegyeit is átörökítse az unokák generációjának. A bolgár *dedo*, *babo* 'nagyapa, nagyanya' és szerb *deda*, *baba* 'ua.' rendkívül hasonlóan hangzó lexémák, ezek helyett az adatközlő a magyar megszólítást várja el szerb nyelvű unokáitól. Az alábbi részlet adatközlője évtizedekig Németországban élt családjával, de igyekezett úgy nevelni gyerekeit, hogy azok magyarul tudjanak (VUKOV RAFFAI – RAFFAI 2019):

(25) **B2:** Odahaza magyarul is, németül a gyerekekkel, ha úgy jött ki a szó. A gyerekek mind tudnak magyarul, a lányok írnak is.

* Az 1. részt l. MNy. 118. 2022: 343–355. DOI: <https://doi.org/10.18349/MagyarNyelv.2022.3.343>

Ebben az esetben sem a bolgár identitásjegy nyelvi elemét hagyományozzák leszármazottaikra az adatközlők, hanem a magyart. Ennek oka minden bizonnyal abban rejlik, hogy az írásra is alkalmas, kodifikált első nyelv a magyar volt és maradt a településen.

- (26) **A2:** Hát vót még egy mérnököm, jó ismerősök vótunk, örökké bo- magyarul beszélgettünk. *, aszond, amikor veled találkozok, nehogy beszéljess szerbül velem, hanem csak magyarul, mert ő valahol Bácskából való volt. És na, ott ahul vártuk, hogy esszegyűjünk, hogy ezt a munkatársat nyugdíjba kikísérjük, hát ez a direktornak a szekretáricája, magyarul hogy mondják? (...) Titkárnő, aszongya nekem, olyan izé: *, tu ne može da se priča na mađarskom. [itt nem lehet magyarul beszélni!] Mondom, zašto? Ja imam skim da razgovaram, evo pored mene *, on želi kad god se sretnemo zajedno da govorimo ovo, mađarski. [Miért? Nekem van kivel beszélgetnem, itt van mellettem *, ő azt szeretné, ha izé magyarul beszélnének, amikor csak találkozunk.] Mondom neki: Ti koji jezik znaš? [Te melyik nyelvet tudod?] Azt mondja, ő daktilograf izét végzett, és mondom, hát te, ne tudnál szerbül, te ugatnál. Jaj, de megsértődött, mondta a direktornak. Pa nisi zaslužila drugo, pa šta ima da se mešaš? [Hát, nem érdemeltél mást, mit kell beleavatkoznod?]

A fenti narratíva jól példázza azt az ideológiát, miszerint „X országban csak X nyelven beszélj!”, illetve: „Ha X állam kenyerét eszed, beszélj X nyelven!”, amelyre KONTRA (1999: 87) számos közép-európai állam többségi beszélőjének példájával hívja fel a figyelmet (vö. még LAIHONEN 2001: 24). A történet azonban „jól” végződik, a felletes elveti a titkárnő „X országban csak X nyelven beszélj!” ideológia alapján történő diszkriminációját. Az adatközlőnek pedig lehetősége adódik értékként szembeállítani a többnyelvűséget az egynyelvűség ideológiájával. Ugyanakkor a fenti részlet identitásbeli jellegzetességeket is feltár: a bolgár anyanyelvű adatközlő adott beszédhelyzetben magyar identitásjegyeket mutat fel.

A bolgár identitásjegyek kifejeződésének egyik leggyakoribb módja azok magyar identitáselemekkel való szembeállítás. Mindez a vetélkedő szembenállás – ha kis mértékben is – kölcsönösen jelen van a település magyar és bolgár lakosainál. Ebben a diszkurzusban megjelenik a jómód, a minőségibb munkalehetőség és a magatartásforma mint presztízzsel bíró jegy.

- (27) **A3:** Itt az utcában több bolgár volt, mint magyar és megmondva az őszinte, a bolgárok mindig jobb módba voltak. (...) mind jobb módújak, szorgalmasabb népek voltak, mint azok.

A vegyes házasságok idejében is előfordul még annak rosszallása, erre reflektál a bolgár adatközlő:

- (28) **C2:** Nem kell, hogy számítson, nem kellene, hogy számítson, de még mindig: Hát bógárhoz mész férjhez?

A székekykevei magyarok és bolgárok narratíváiban egyaránt előfordul a helyi bolgárok szándékosan ferdített megnevezése: *bogár*.

(29) **Tm:** A bolgárokkal jól megvoltak, ugye?

Ak: O, en nem is tudok rolluk.

Tm: Ők is magyarul beszéltek?

Ak: Igen, nem is tudtak bogáru. Az én ángyom, *-nek hívták, a tesvéremnek a felesége, ő bogár vót, de nem volt Bolgárba, mint mi, mikor Magyarországon vagyunk, és beszélgetünk.

A (29) részletben egy magyar adatközlő lekicsinylően nyilatkozik a falubeli bolgárokról. A tudomásulvétel tagadásának gesztusát követi a lekicsinylő megjegyzés, amely kétségbe vonja a bolgárok bolgársághoz való tartozását, illetve valódi nyelvi kompetenciáját, hiszen a vajdasági magyarokkal szemben, akik jól beszélnek magyarul, a falubeli bolgárok nem beszélnek a Bulgáriában használt bolgár nyelvet.

Az alábbi közlés rávilágít a falu lakosai közötti feszültségekre az etnikai identitást illetően:

(30) **A3:** Azért, mert nem mondták, hogy bolgár, hanem, hogy paltyane, az bolgáru úgy jött, hogy bolgárok. Másik azt monda bogárok, másik: ezek a бүдös bogárok, akkó ne, így vót, amikó olyan irigy vót, nagyon irigyek vótak, s az a бүдös bogár, s mi meg, aki bolgár, olyan vót, azt monda, azok a cirik, hogy a csángók, s így vót a veszekedés, a háborúnál így ne, surolóztak.

A paultyánok anyanyelvükkel kapcsolatos vélekedései főként a mai bolgárhoz való hasonlóság, illetve eltérés körül mozognak. Sándoregyháza korábbi polgármestere, maga is paultyán nemzetiségű, amellet foglalt állást, hogy a paultyán nem azonos a bolgárral, ez egy másik nyelv. Kijelentését azzal indokolta, hogy Várnában megértették szerb nyelvű beszédét, ám amikor paultyánul kezdett beszélni, azt már nem (NOMACHI 2016: 397–398; JANJATOVIĆ 2010). Az említett fenti megfigyeléshez hasonlóan a székelykevei bolgárok is említést tesznek. A településről három adatközlő gyermeke Bulgáriában tanult tovább, ugyanis a 2000-es évek elején lehetővé vált, hogy a bánáti bolgárok Bulgáriában ösztöndíjjal tanulhassanak. A képzés előtt 1–2 hónapot nyelvtanulással töltöttek Szófiában, s utána be tudtak kapcsolódni a felsőoktatási képzésbe. Egyikük családot alapított Bulgáriában, ezáltal az adatközlő kapcsolatba került új, bolgár családtagjaival.

(31) **C1:** Bolgár a menyem onnan való, várnai.

Tm: A régi bolgár tudást tudja használni?

C1: Nem, nem, jobban a szerbre, inkább ott az a bolgár öö kifejezések húznak a szerb nyelvre, a makedónra, a szerbre. Jobban szerbül értjük még az unokával is. (...) Én most is értek mindent, azt a bolgár nyelvet, azt a paltýánt, amit itten beszélnek. Nem az a bolgár, mint a bolgáriai, hanem az itteni bolgárok nyelve. Most is hogyha két idősebb személy összejön, megértem, csak nem forog a nyelvem, hogy beszéljem aztat.

Egy másik esetben a bolgár nagykövetségről érkeztek látogatók a faluba, a bolgár lakosok megállapították, hogy nem értik a Bulgáriából érkezettek beszédét.

- (32) **A4:** És bejöttek bulgáriaiak, bulgárok, négyen vótak, de ott vótak *-éknél, (...) de mondják, hogy nem értik meg egymást. Hát én mondom, én nem vagyok bulgár, én bulgár vagyok, de mondom, megérttem.

A bulgáriai bolgár különbözősége gyakori téma, a (32) részlet szóhasadást is felszínre hoz, amelynek célja a különbözőség kifejezése: *bulgár* 'bulgáriai bolgár nyelv, *bolgár* 'bánáti bolgár vagy paltyán nyelv'. A nyelvi különbözőséggel kapcsolatos tapasztalataik megerősítik a székelykevei bolgároknak a különtartozást.

7. Revitalizációs törekvések. A székelykevei bolgárok számára nyilvánvalóvá vált, hogy a bolgár nyelv használata már nehezen feltámasztható, márpedig anélkül nem marad fenn ez a nyelv. Narratíváik azt szemléltetik, ahogy mikrokörnyezetükben éppen elveszíti anyanyelvük túlélésének feltételeit. Az alábbi narratívák magukban foglalják azokat a tényezőket, amelyek gyakorisága, majd általánossá válása jelentősen hozzájárult a székelykevei bolgárok nyelvcserejéhez.

- (33) **A2:** Voltak bolgárok, pár család. Akkor ezekké, mikor találkoztunk, vagy egyik a másikához elmentünk, de mihelyt vót mán egy magyar köztünk, vagy szerb, akkó azzal nem beszélhattunk bolgáruul, hanem csak az a személy, amit tudott, magyarul vagy szerbül. Úgyhogy elég problémátikus, s ez miatt észrevettem, soknak itten, akiknek itten a vezetőnevük bolgár, közbe ők, aszongya: „Értek, de nem tudok felelni.” Ha apa, anya es bolgár paltyáne vótak, de hogy lehetett azt elfelejtődni? (...) Akkor én mentem a rokonsághoz, akiket tudtam, hogy bolgáruul tudnak – paltyán mondva – forszíroztam. Mondták: „Nem felejtetted el?” Mondom, hogy lehet elfelejteni.

- (34) **C2:** Hát, van egy 4–5 fiúval jól vagyok, meg jó, a fiúk most már ők öregfiúk, ugye. Má unokájuk van. Beszégetünk, amikor találkoznak, de nem felejtünk el, nem tudom elfelejteni a bolgár nyelvet, csak kell gondolkozzak többször, hogy hogy mondjam, hogy fejezzem ki magamat, át köll fordítsam magyarról, mert magyarú könnyebb. A magyar meg a szerb nekem könnyebb, mint a bolgár. Ez a probléma.

A (33) és (34) részlet is arra mutat rá, hogy a beszélők az évek távlatából pontosan érzékelik a nyelvhasználati változások következményeit és súlyát. Metapragmatikai tudatosság jellemzi a beszélőknek azt a gyakorlatát, amikor az évtizedekkel korábbi nyelvi gyakorlatról szót ejtve, megemlíti a múltbeli beszélgetésbe más nyelvű beszélő bekapcsolódásával történő kódváltást: azt, amikor paltyánról magyarra vagy szerbre váltanak a körülmények hatására. Ugyanakkor metapragmatikai gyakorlatról van szó azokban az esetekben is, amikor revitalizációs céllal kezdeményez valaki paltyán nyelvű kommunikációt a falubeli paltyánok valamelyikével, majd paltyánul folytatják a beszélgetést. A beszélőközösség alulról szerveződő, ún. grassroots típusú mozgalmi vezethetnek eredményre azokban az esetekben, amikor a közösség tagjai maguk indítványozzák a nyelvmegerősítő mozgalmat, a tapasztalatok szerint viszont ezek csak akkor lehetnek eredményesek, ha az adott közösségi elit kezdeményezi (FAZAKAS 2010: 113). A következő narratíva rámutat az egyéni kezdeményezés példájára, amely egy lehetséges nyelvi revitalizációs folyamat fontos láncszeme lehet.

- (35) **A2:** Az * gyárban dógoztam Pancsován, s hallottam, hogy vannak Ivánováról is (*bolgárok*). Tudja, hol van Ivanova? S elmentem a kaderovszkába, s má adjonak adatokat ezekről, akik dógoznak Ivanováról, hogy hol dógoznak, melyik szakaszba, ott a gyárba, s én mikó megtudtam, hogy kicsodák, melyik, hát megszólítam „Falmist! Dubra sutirna!” [Adj’Isten! Jó reggelt!] úgyhogy ők megfordútak, s nézik, aszongya, hát, ki vagy te. Há mondom nekik, hogy ne, Székelen születtem, de má itt vagyok rég Pancsován, s hallottam, hogy az üzembe vannak sokan bolgárok Ivanováról, s meg akarom tudni, hogy bár velik es a gyárba beszélgessünk bolgárul az miatt, hogy ne felejtjük el, de hát mink, az idősek még. Hát úgy örültek, hazamentek, aztán én meg jártam Ivanovára, s aszondja, ez az ember: tozi toz čeleč znáj palčensć! [ez az ember tud paltyánul]. Nekem meg az nagy öröm volt, hogy mégis, ne.

A fenti részletben kifejezésre jut a cél: „ne felejtjük el”. Emellett a szándékhoz kapcsolódó célzott réteg is megjelenik a szövegben: „mink, az idősek”. Mindemellett az adatközlő, a nyelvi revitalizációs folyamat alulról jövő ágense a folyamat módjára vonatkozóan is tesz megjegyzést: „beszélgessünk bolgárul”. Még egy fontos mozzanat, a motiváció is kitapintható a narratívában: „öröm volt”.

BODÓ ÉS FAZAKAS (2018: 20) rámutat arra, hogy a revitalizációs folyamatba került nyelv pragmatikai, nyelvhasználati vonatkozásai megváltoznak a nyelvnek ahhoz az állapotához képest, amikor az a kommunikáció természetes eszközeként működött. Ekkor a nyelv nem mint a kommunikáció természetes eszköze, hanem egy megmentésre, megújításra, újraterjesztésre váró „érték” vehető számba, vele kapcsolatban nem azok a társadalmi mozgatóerők működnek, amelyek az elsődlegesen funkcionáló nyelvet működtetik és változtatják. A székelykevei bolgárok esetében az anyanyelv újjáélesztése, újrahasználatra minden intézményi kereten kívül van, egyéni, mikroközösségi erőfeszítés, amely az életútra való visszatekintés, értékelés folyamatában jelenik meg. Ebben a kontextusban az anyanyelv „elvesztése” deficitként jelenik meg az életút értékelésekor, illetve a gyermekkorra, ifjúkorra való visszaemlékezés attribútumaként is megragadható. Olyan gyakorlattá válik, amely valamikor a beszélők életének alapeleme volt, mára azonban már nem az. HELTAI (2014: 141) felveti, miszerint egy kisebbségi nyelv újraélesztése főként elméleti lehetőség, a nyelvi rekonstrukció alapját nem képezheti a már feledésbe merült nyelvváltozat. A paultyán esetében is megfontolandó a különböző paultyán kétnyelvű közösségekben ma fellelhető nyelvi korpuszok, repertoárok felhasználása. Ugyanakkor a Bulgáriában használatos bolgár köznyelv felé történő lehetséges távolságtartó elmozdulás is létrehozhat olyan revitalizációs konstrukciókat, amelyek nem példa nélküliek (vö: BODÓ–HELTAI 2018: 514). Az ainu újraélesztésében rádióadás indításával értek el jó eredményeket, ahol archív szövegek sugárzása mellett az ainu beszélők három típusa jelenik meg: az idős anyanyelvi beszélők, majd olyanok, akik most tanulják a nyelvet, valamint azok, akik számára az ainu ismerete szimbolikus tudást jelent, az ainu kulturális közeg életük részét alkotja (MARTIN 2011: 62). Ahhoz, hogy ilyen típusú támogató megmozdulások jelenjenek meg egy nyelv fennmaradásának érdekében, előnyös kulturális-gazdasági dimenziókat kell felszínre hozni az adott nyelvvel és kultúrával kapcsolatban.

A székelykevei bolgárok számos olyan nyelvi-társadalmi mozzanatot említenek, amelyek a nyelvi újraélesztés, frissítés szándékával jönnek létre:

- (36) **C3:** A nagynénieim, ha meglátogatnak, mondom, hogy bolgáruł beszéljenek, majd ha nem értek meg valamit, megkérdezem (...) Olyan, mint amikor a magyarok szerbül tanulnak, tudom a szavakat, csak nem forog úgy a nyelvem.
- (37) **A2:** De most örökké törekedtem, hogy valahogy kombináljam vissza. Hát az sikerült, sokan mondják is vissza, hát te úgy beszélsz bolgáruł, ahogy valamikor beszéltek, törekszek arra, hogy valahogy, bár ameddig még bírok beszélgetni.

8. Összegzés. A székelykevei bolgárok narratíváiban a bolgár nyelvű beszélgetések emlékei legtöbbször ötven évnél régebbi történetekhez kötődnek: az adatközlők gyermekkorához, az egy generációval idősebbek esetében pedig a gyerekevelés első éveit jelentik az élénk bolgár nyelvhasználat utolsó idejét. A vizsgált közösség nyelvcserejének különleges eleme, hogy mindez a térségben szigetmagyarságként jelenlevő, székely nyelvjárási elemeket használó – a magyar kisebbségen belül is kisebbségként számontartott – magyar nyelvű közösség hatására történt. A székelykeveiek letelepedésekor olyan nyelvi helyzet alakult ki, amelyben a magyar nyelv vált közvetítő nyelvvé, a bukovinai székelyek, más betelepített magyarok, valamint a bolgárok közötti kommunikáció eszközeként alakulhatott ki magyar nyelvi dominancia a bolgárok nyelvhasználatában is, mindez pedig politikai és egyházi támogatással párosult. Párhuzamos példája ennek a folyamatnak a magyarországi bolgárok asszimilációja Lórév és környékének szerbségébe (MARINOV 2000). Az elemzett narratívákban megjelenik a nyelv használatának egy újabb dimenziója is, a felelevenített vagy felébresztett nyelvtudás gyakorlása, a bolgár nyelv revitalizálása a kortársakkal történő beszélgetések alkalmával. Ebben az esetben a nyelv használata kevésbé spontán, hiszen a tudatos életben tartása a cél, ezzel együtt egy időutazási mozzanatot is magában rejt ez a folyamat. A kívülálló szemlélő számára úgy tűnik, még az is megjelenik az okok között, hogy adatközlőink igyekeznek a revitalizáció gesztusával helyrebillenteni azt a megállíthatatlan folyamatot, amelynek fontos láncszeme a nyelvtudás nemzedékről nemzedékre történő továbbörökítésének elmulasztása, illetve társadalmi okok miatti lehetetlensége.

Kulcsszók: bánáti bolgárok, Székelykeve (Skorenovac), kétnyelvűség, nyelvcsere, metanyelvi narratívák.

Hivatkozott irodalom

- BARTHA CSILLA 1999. *A kétnyelvűség alapkérdései. Beszélők és közösségek*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- BARTHA CSILLA 2002. Kétnyelvűség, nyelvcsere: a kisebbségi nyelvek megőrzésének lehetőségei. In: FORRAY R. KATALIN – CSERTI CSAPÓ TIBOR szerk., *Gypsy Studies – Cigány Tanulmányok* 6. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Romológiai Tanszék, Pécs. 14–32.
- BODÓ CSANÁD – FAZAKAS NOÉMI 2018. Enregistering authenticity in language revitalization. *Journal of Sociolinguistics* 22/5: 1–25.
- BODÓ CSANÁD – HELTAI JÁNOS 2018. Mi a kritikai szociolingvisztika? Elmélet és gyakorlat. *Magyar Nyelvőr* 142: 505–523.
- BORBÉLY ANNA 2014. *Kétnyelvűség*. L'Harmattan, Budapest.
- BORBÉLY ANNA 2016. Fenntartható kétnyelvűség. *Magyar Nyelv* 112: 63–73.
- BUGARSKI, RANKO 1995. *Jezik od rata do mira*. Slovo graf, Beograd.

- DIMIĆ, LJUBODRAG 1997. *Kulturna politika u Kraljevini Jugoslaviji 1918–1941 II*. Stubovi kulture, Beograd.
- FAZAKAS NOÉMI 2014. Újabb fejlemények a nyelvi revitalizáció kutatásában. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 58/2: 155–164.
- GALAMBOS TIBOR 2001. *Székelykeve (Skorenovac). A falu története*. LO Press, Kovin.
- GAL, SUZAN 2018. *A nyelv politikája. Nyelvi antropológiai tanulmányok*. Nyitrai Konstatntin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra.
- GÁL NOÉMI 2010. *A nyelvi revitalizáció. Elméletek, módszerek, lehetőségek*. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Kolozsvár.
- GILES, HOWARD – JOHNSON, PATRICIA 1987. Ethnolinguistic identity theory: a socialpsychological approach to language maintenance. *International Journal of the Sociology of Language*, 68: 69–99.
- GUMPERZ, JOHN J. 1982. *Discourse Strategies*. Cambridge University Press, Cambridge.
- HELTAI JÁNOS 2016. *Nyelvcseré és a nyelvi revitalizáció lehetőségei Moldvában*. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.
- JANJATOVIĆ, P. 2010. Palčenski jezik odlazi u zaborav. *Novosti* 2010. 08. 17. <https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/reportaze/aktuelno.293.html:296590-Palcenski-jezik-odlazi-u--zaborav> (2021. 12. 21.)
- KARABENCHEVA, KATERINA 2009. A bolgár kisebbség története. In: JAKAB, ALBERT ZSOLT – PETI, LEHELszerk., *Folyamatok és léhelyzetek – kisebbségek Romániában*. Kriterion – Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Kolozsvár. 53–100.
- KONTRA, MIKLÓS 1999. “Don’t Speak Hungarian in Public” – A Documentation and Analysing of Folk Linguistic Rights. In: KONTRA, MIKLÓS – PHILLIPSON, ROBERT – SKUTNABB-KANGAS, TOVE – VÁRADY, TIBOR eds., *Language: A Right and a Resource*. Central European University Press, Budapest. 81–99.
- LAIHONEN, PETTERI 2001. Multilingualism in the Romanian Banat. In: HANNONEN, PASI – LÖNNQVIST, BO – BARNA, GÁBOR eds., *Language Ideologies Ethnic Minorities and Power*. Fonda Publishing, Helsinki, 11–45.
- LETENYEI LÁSZLÓ – NAGY GÁBOR DÁNIEL 2007. Rugalmas kérdőív. A standard kérdőív kritikái és javaslat a kérdőíves adatközlés terepközei alkalmazására. *Szociológiai Szemle* 1–2: 19–46.
- MARINOV IVÁN 2000. Balkán-koktél, Magyarország. Hogyan válnak bolgárok szerbbé Magyarországon? *Kritika* 7: 13–17.
- MÁRKU ANITA 2011. „Po zákárpátszki”: kétnyelvűség, kétnyelvűségi hatások és kétnyelvű kommunikációs stratégiák a kárpátjai magyar közösségben. „Líra” Poligráfcentrum, Ungvár.
- MARTIN, KYLIE 2011. Aynu itak: on the road to Ainu language revitalization. *Media and Communication Studies*. 60: 57–93.
- NEKVAPIL, JIŘÍ 2003. Language biographies and the analysis of language situations: on the life of German community in the Czech Republic. *International Journal of the Sociology of Language* 162: 63–83.
- NIKOLIN, SVETLANA szerk. 2008. *Palčeni u Banatu.XXI vek. Forum za proevropsku komunikaciju*. 3. Evroregionalni centar za razvoj društva u multietničkim sredinama „In media res”, Pančevo.
- NJAGULOV, BLAGOVEST 2009. A bolgár kisebbség múltja és jelene. In: JAKAB, ALBERT ZSOLT – PETI, LEHEL szerk., *Folyamatok és léhelyzetek – kisebbségek Romániában*. Kriterion – Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Kolozsvár. 41–52.
- NOMACHI, MOTOKI 2016. The Rise, Fall and Revival of Banat Bulgarian Literary Language: Sociolinguistic History from the Perspective of Trans-Border Interactions. In: KAMUSELLA, TOMASZ – NOMACHI, MOTOKI – GIBSON, CATHERINE eds., *The Palgrave Handbook of Slavic Languages, Identities and Borders*. Palgrave Macmillan, London. 394–428.

- PENAVIN OLGA – MATIJEVICS LAJOS 1980. *Székely szójegyzék*. Magyar Nyelv Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete, Újvidék.
- RZS1. = Republički zavod za statistiku 2011. *Nacionalna pripadnost / Ethnicity*. Statistical office of the Republic of Serbia, Beograd, 2012. <https://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/Popis2011/Nacionalna%20pripadnost-Ethnicity.pdf> (2021. 12. 21.)
- RZS2. = Republički zavod za statistiku 2011. *Veroispovest, maternji jezik i nacionalna pripadnost / Religion, mother tongue and ethnicity*. Statistical office of the Republic of Serbia, Beograd, 2013. https://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/Popis2011/Knjiga4_Veroispovest.pdf (2021. 12. 21.)
- SIKIMIĆ, LJILJANA 2008. Bugari Palčani. Nova lingvistička istraživanja. In: NIKOLIN szerk. 22–30.
- SKUTNABB-KANGAS 1996. Language and demands for Self-Determination, In: DONALD CLARK – ROBERT WILLIAMSON eds., *Self-Determination. International Perspectives*. St. Martin's Press, New York. 124–140.
- SZABADKA GYULA 1936. *Skorenovac története*. R. Oberläuter, Kovin.
- VALCHEVA, PENKA 2019. Learning the Palken Language as an official Dialect of the Banatian Bulgarians. *Knowledge International Journal* 34: 1671–1675.
- VASIĆ, SLOBODAN 2016. *Rodni identiteti u intersekciji sa etničkim i religijskim: na primeru istraživanja Banatskih Bugarki u Srbiji, Rumuniji i Bugarskoj*. ACIMSI. Doktori disszertáció.
- VUKOV RAFFAI ÉVA – RAFFAI JUDIT 2019. A mobilitás jegyei székelykevei narratívákban. In: BORSOS EVA – HORÁK RITA – KOVÁCS CINTIA – NAMESZTOVSZKI ZSOLT szerk., *Mobilitás. A Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar tudományos konferenciájának tanulmánygyűjteménye*. Szabadka, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar. 204–210.

“I know that I am Bulgarian, but I feel like a Hungarian”

Bilingualism and language shift of Bulgarians in Skorenovac (Székelykeve)

The study examines the language use, bilingualism and language shift of Bulgarians in Skorenovac based on Hungarian language narratives referring to language use. It also takes into account the social factors that induce language changes in the given settlement. Skorenovac has a relatively short history, as it was founded barely 140 years ago by the settling of Seklers from Bukovina, Hungarians from the Szeged region, as well as Bulgarians and Germans from Banat. In this paper I first outline the historical background of language use and bilingualism of Bulgarians, then, on the basis of metalinguistic narratives of several members of the Skorenovac Bulgarian community, examine the social and linguistic events and practices that pushed Bulgarian-Hungarian bilingualism towards language shift. The language of education, the lack of codification of the Banat Bulgarian language and other social factors that characterized Yugoslavia at the time also played an important role in this process. Finally, I give an insight into the personal efforts and (meta)linguistic practices that aim at strengthening the vitality of the Bulgarian language, as well as the reversal of its decline.

Keywords: Banat Bulgarians, Székelykeve (Skorenovac), bilingualism, language shift, language biographies.

VUKOV RAFFAI ÉVA
Újvidéki Egyetem